

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

(Hizb-ut Tahrir Emiri Celil Âlim Ata İbn Halil Ebu Raşta Tarafından Facebook Sayfası Takipçilerinin “Fikrî” Sorularına Verilen Cevaplar Silsilesi)

Soru-Cevap

Düşünme Türleri

Ebu Abdullah Süleyman'a

Soru:

Esselamu Aleykum ve Rahmetullahi ve Berekâtuh.

İslami Şahsiyet kitabının birinci cildinde, ümmetin bugün müfessirlere olan ihtiyacı konusunun on iki ve on üçüncü satırlarında (Bu nedenle fikrî kitapları okur gibi aydın ve derin bir fikirle) cümlesi geçmektedir; buradaki aydın kelimesi doğru mudur?

Cevap:

Ve Aleykumselam ve Rahmetullahi ve Berekâtuh.

(Aydın) kelimesi doğrudur; zira üç çeşit düşünme vardır:

Yüzeysel, derin ve aydın... Bunun detaylarını Tefekkür kitabının 109-112-113-114. sayfalarında bulabilirsiniz; ondan bir kısmını size aktarıyorum:

DÜŞÜNME TÜRLERİ

Düşünme eylemi, üç kategoriye ayrılır:

a- Yüzeysel (sathi, üstünkörü) Düşünme

b- Derin Düşünme

c- Aydın Düşünme

Yüzeysel düşünme, halkın düşünme biçimidir. Derin düşünme, bilim adamlarında olur. Aydın düşünme ise, genellikle liderlerin, bilim adamlarının ve halk içinde aydın düşünebilen herkesin düşünme şeklidir. Yüzeysel düşünme, vakıanın hissinin beyne taşınmasından ibarettir. Bunun dışında başka bir araştırma yoluna gidilemez. Vakıayla ilintili olan şeyler, his yoluyla algılanarak, söz konusu his ile ilgili bilgiler arasında bağlantı kurulmaz. Yüzeysel düşünmede vakıanın hissi sadece beyne taşınır ve ardından yüzeysel bir hüküm verilir. Bu düşünme biçimi genellikle topluluklarda, düşük fikirli insanlarda ve zeki olup da eğitimsiz ve kültürsüz olan kişilerde yaygındır...

Derin düşünme ise, akıl yürütmede derinleşmektir. Başka bir ifadeyle vakıayı hissetmek ve anlamak amacıyla hisle bağlantısı sağlanan bilgilerde derinlik meydana getirmektir. Derin düşünmede, yüzeysel düşünmede olduğu gibi sadece his ve hissetmenin bağlantı kuracağı ilk bilgiler yetmez. Derin düşünmede vakıaya yönelik his, tecrübe veya hissetmenin tekrarlanması yoluyla sürekli yenilenir. İlk bilgilerin yanı sıra başka bilgiler de devreye sokulur. Ayrıca gözlemlene, gözlem veya bağlantı kurma işleminin tekrarlanması yoluyla, vakıayla bağlantı kurma işlemi sürekli yenilenir. İşte derin düşünceler, bu tür his, bağlantı kurma işlemi ve bilgilerden doğmaktadır. Elde edilen bu düşünceler, gerçek düşünceler olabileceği gibi, gerçek

olmayan düşünceler de olabilir. Fakat önemli olan, derin düşünmeyi meydana getiren yukarıdaki işlemin tekrarı ve bunun kişide alışkanlık haline gelmesidir. Zira derin düşünme demek, ilk his, ilk bilgiler ve ilk bağlantı kurma işlemiyle yetinmemektir. Derin düşünme, yüzeysel düşünmenin bir üst derecesidir. Bu düşünme biçimi, bilim adamları ve düşünürlerin düşünme biçimidir. Fakat ilim tahsil edenler de derin düşünebilirler. Kısaca derin düşünme, his, bilgi ve bağlantı kurmada derinleşmektir.

Aydın düşünme ise, derin düşünmenin yanı sıra doğru sonuçlara varmak için, vakıyyla ilgili ne varsa hepsini birlikte düşündürmektir. Derin düşünme düşünmenin kendisinde derinleşmektir. Aydın düşünme ise, düşüncenin derinleştirilmesiyle birlikte, düşüncenin etrafında ve onunla ilgili olan her şey hakkında, düşünme eylemini harekete geçirmeyi öngörür. Aydın düşünmede amaç, doğru sonuçlara ulaşmaktır. Bu açıdan aydın düşünme, aynı zamanda derin düşünmeyi de kapsar. Bu nedenle aydın düşünme yüzeysel düşünmeden doğmaz. Ancak derinlemesine yapılan her düşünme de aydın düşünme değildir. Örneğin; kimyager atom bilgisini, atom parçacığını, maddenin bileşimini incelerken, fıkıhçı hükümler çıkarıp konular ortaya koyarken, konuları derinlemesine araştırıp incelerler. Bu derinlik olmasaydı, göz kamaştıran sonuçlara ulaşamazlardı. Buna rağmen, saydığımız kişiler aydın düşünmeye sahip kişiler olarak nitelenemez. Atom bilgininin bir tahtaya, yani haça dua ettiğini görürseniz şaşırırmazsınız. Hâlbuki en basit aydın düşünme bile bu tahta parçasının ne fayda ne de zarar verdiğini ve onun ibadet edilecek bir varlık olmadığını gösterecektir. Kelli felli bir kanun adamının kendisini, kendisi gibi bir insan olan papaza teslim edip günah çıkarttığını görürseniz şaşırmayın. Çünkü hem atom bilgisini hem de kanun adamı ve onların emsallerinin düşünme biçimleri aydınca değil, derindedir. Aydın düşünmüş olsaydılar, tahtaya ibadet etmezler, papazlara inanıp onlara günah çıkarttırmazlardı. Derin düşünen kişi, düşünme eylemini hangi şey hakkında derinleştirmişse, sadece o şey hakkında derin düşünmüş olur. Mesela atom bilgisini atomun parçaları, kanun adamı ise yasalar konusunda derinleşir. Her birinin kendi alanı dışındaki konularda düşünme gücü daha zayıftır. Bu düşünce doğrudur. Ancak, şu gerçeğin altını çizmek gerekir. Düşünen kişinin derin düşünmeyi alışkanlık haline getirmesi, kendi alanı dışındaki çoğu konularda, özellikle büyük düğüm veya kişinin hayata bakış açısı ile ilgili hususlarda da derinleşmesini sağlar. Ne var ki kişinin düşünme biçiminde, aydın düşünme bulunmadığı takdirde derin, yüzeysel, hatta düşük düşünme biçimi onda adet haline gelir. Dolayısıyla derin düşünme, tek başına insanı kalkındırmak ve onun düşünce düzeyini yükseltmek için yeterli olmaz. İnsanın düşünce düzeyinin yükselmesi için, düşüncesinin aydın düşünmeden nasibini alması gerekir...]

Daha fazlasını isterseniz söz konusu kitaba müracaat edebilirsiniz; Allah sizinle beraber olsun.

**Kardeşiniz
Ata İbn Halil Ebu Raşta**

**H. 05 Şaban 1445
M. 15/02/2024**

Cevaba, Emir'in (Allah onu korusun) web sitesinden bağlanabilirsiniz:

<https://archive.hizb-ut-tahrir.info/arabic/index.php/HTAmeer/QAsingle/4443/>